

Siber Zorbalık ve Dijital Ortamda Ahlaki Değerlere Dönük Algılar Arasındaki İlişki Üzerine Nicel Bir Araştırma

A Quantitative Study on The Relationship Between Cyberbullying and Perceptions of Moral Values in Digital Environments

Hızır HACİKELEŞOĞLU

Semanur DERVİŞOĞLU

Ordu Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din
Psikolojisi Anabilim Dalı, Ordu, Türkiye

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Hızır HACİKELEŞOĞLU
E-mail: hizirhacikelesoglu@hotmail.com

Geliş Tarihi/Received: 24.02.2026
Kabul Tarihi/Accepted: 11.08.2026
Yayın Tarihi/Publication Date: 31.08.2026

Atf: Hacikeleşoğlu, Hızır- Dervişoğlu,
Semanur. "Siber Zorbalık ve Dijital
Ortamda Ahlaki Değerlere Dönük
Algılar Arasındaki İlişki Üzerine Nicel Bir
Araştırma". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*
67/1 (Ağustos 2026), 96-108.

Cite this article as: Hacikeleşoğlu, Hızır
- Dervişoğlu, Semanur. "A Quantitative
Study on The Relationship Between
Cyberbullying and Perceptions of Moral
Values in Digital Environments". *Journal
of İlahiyat Researches* 67/1 (August
2026), 96-108.

Content of this journal is licensed under a Creative
Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives
4.0 International License.

Öz

Dijital teknolojileri etkili kullanma oranındaki artış, bireylerin ahlaki tutumlarını sanal ortamlara taşıma sorumluluğunu daha yoğun bir şekilde gündeme getirmektedir. Dijital mecraların yoğun kullanımı, siber zorbalık gibi problemlerin özellikle çocuklar ve gençler arasında giderek yaygınlaşmasına zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla çocuk ve gençlerin dijital mecralardaki tutum ve davranışlarının koruyucu ve önleyici faktörler eşliğinde incelenmesi, söz konusu problemlerin en aza indirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda mevcut araştırmanın amacı, 12-16 yaş arasındaki ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık düzeyleri dijital ortamdaki ahlaki değerlere dönük algıları arasındaki ilişkiyi irdelemektir. Çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Araştırmanın verileri, tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen toplam 735 kişiden oluşan bir örneklem grubu aracılığı ile toplanmıştır. Toplanan verilerin analiz edilmesinde SPSS 24 programı kullanılarak korelasyon, regresyon ve t-test analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamda ahlaki değerlere dönük algıları ve tüm alt boyutları (hakkaniyet-sorumluluk, merhamet-dürüstlük, mahremiyet-nezaket) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken; dijital ortamda ahlaki değerlere dönük algıların siber zorbalığı negatif yönde anlamlılık düzeyinde yordadığı görülmüştür. Ayrıca erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek düzeyde siber zorbalık sergiledikleri; ebeveyn denetiminde internet kullananların ise daha düşük siber zorbalık düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Son olarak çevrimiçi oyun oynayan katılımcıların dijital ortamda ahlaki değerlere dönük algılarının diğerlerine göre daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Siber Zorbalık, Ahlaki Değerler, Dijitalleşme, Dijital Etik.

ABSTRACT

The recent increase in the effective use of digital technologies brings forth the responsibility of individuals to carry their moral attitudes into virtual environments. Problems such as cyberbullying, which arise due to the increasing use of these platforms, are becoming widespread, especially among children and young people. Therefore, examining the attitudes and behaviors of children and youth in digital environments alongside preventive factors is of great importance in minimizing such problems. In this context, the aim of the present study is to examine the relationship between cyberbullying levels and perceptions of moral values in the digital environment among middle school students aged 12-16. The study was designed according to the correlational survey model, one of the quantitative research methods. The data were collected from a sample group consisting of 735 participants selected through convenience sampling. Correlation, regression, and t-test analyses were conducted using the SPSS 24 software to analyze the collected data. As a result of the research, a statistically significant negative relationship was found between the participants' cyberbullying levels and their perceptions of moral values in the digital environment, including all its sub-dimensions (equity-responsibility, compassion-honesty, privacy-civility); furthermore, perceptions of moral values in the digital environment were found to significantly explain cyberbullying in a negative direction. Additionally, it was observed that male students exhibited higher levels of cyberbullying compared to female students, whereas those using the internet under parental control had lower levels of cyberbullying. Finally, it was determined that participants who played online games had lower levels of perception regarding moral values in the digital environment compared to non-players.

Keywords: Psychology of Religion, Cyberbullying, Moral Values, Digitalization, Digital Ethics.

GİRİŞ

Son yıllarda hızla gelişen teknolojik yenilikler, birçok işin ve sürecin dijital ortama taşınmasını mümkün kılarak iletişim, eğitim, alışveriş, sosyal etkileşim vb. alanlarda önemli kolaylıklar sağlamıştır. Özellikle iletişim biçimlerinde yaşanan bariz dönüşüm, insan ilişkilerini derinlemesine etkileyerek bireyler arası etkileşimi hem niceliksel hem de niteliksel açıdan başka bir noktaya taşımıştır. Söz konusu yenilikler, yaşamın birçok yönünü pratik ve konforlu hale getirir de daha önce tecrübe edilmeyen yeni sorun alanları ortaya çıkarmakta ya da mevcut sorunların dijital ortama taşınmasına sebebiyet vermektedir. Yeni sorun alanlarından biri olarak özellikle ergenlik döneminde dijital iletişim araçlarının yoğun kullanımıyla birlikte görülme sıklığı artan siber zorbalık, fiziksel zorbalıktan farklı olarak; mekan ve zaman sınırı tanımaması, anonimlik imkanı sunması ve içeriğin hızlıca geniş kitlelere yayılabilmesi sebebiyle mağdur üzerinde daha kalıcı ve yaygın etkiler bırakabilen bir problem alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca siber zorbalık açısından dijital atmosfer içerisinde sürekli çevrimiçi olma hali, mağduriyetin kaçınılmaz ve kesintisiz hale gelmesine yol açabilmektedir. İlgili alanyazın, siber zorbalığın gençlerin insani ilişkilerinde bozulmalara ve çeşitli psiko-sosyal problemlere kapı araladığını ortaya koymaktadır (Peker- İskender, 2015). Diğer taraftan akran zorbalığı içerisinde yer alan bir problem alanı olarak siber zorbalığın psikolojik tahribatlarını azaltmaya yönelik programlar geliştirilmektedir (Çinic vd., 2025).

Siber zorbalık, bireyin internet ya da dijital platformlar üzerinden başka kişilere yönelik sistematik bir şekilde sözlü, yazılı veya görsel şiddet uygulama şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu durum zorbalığa maruz kalan kişide, özgüvenin zedelenmesi, depresyona girme, anksiyete yaşama veya intihara teşebbüs etme gibi olumsuz durumlara sebep olabilmektedir. Bu bağlamda siber istismar oranının çocuklar ve gençler arasında sürekli arttığı vurgulanmaktadır (Paltacı, 2024). Siber zorbalığın gençler arasında daha yaygın olarak görülmesinde bazı faktörler etkili olabilir. Bu faktörler, gençlerin zorbalığı eğlence amacıyla kullanması, zorbanın siber zorbalığını anonim hesaplardan veya farklı kimliklere bürünerek yapması, zorbaların intikam almak istedikleri birine karşı siber zorbalığı bir araç olarak görmeleri, empatiye uygun atmosferin oluşmaması şeklinde ifade edilmektedir (Dilmaç, 2009). Daha önce zorbalığın yüz yüze ortamda maruz kalınan bir şiddet türü olarak irdelendiği bilinmektedir. Fakat iletişimin fiziksel ortamdan sıyrılıp internetin bağlı olduğu her atmosferde mevcut olabileceği; dolayısıyla zorbalığın zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın sürekli maruz kalınan ciddi bir sorun olduğu; buna bağlı olarak ciddi riskler taşıdığı üzerinde durulmaktadır (Kaygısız, 2020). Türkiye’de yapılan çalışmalar neticesinde öğrencilerin %12’sinin siber zorbalığa maruz kaldığı saptanmıştır. %10,5’i ise sözlü bir şekilde başkasına siber zorbalıkta bulunduğunu itiraf etmiştir. UNICEF’in verilerine göre ise 15-24 yaş arasındaki gençlerin %70,6’sı internet mecrasında şiddete, siber zorbalığa, dijital tacize uğradığı saptanmıştır. Türkiye’de yapılan diğer bir çalışmada yaşları 14 ile 18 arasında değişen katılımcıların %8,7’si siber mağdur, %6,9’u siber zorba, %67,5’inin hem siber zorba hem de siber mağdur, %16,9’unun ise ne siber zorba ne de siber mağdur olduğu saptanmıştır (Eroğlu vd., 2015). Bu durum siber zorbalığın gençlerin ve çocukların hayatlarında önemli bir sorun haline geldiğini göstermektedir (Paltacı, 2024).

Sözlü tacizler, hakaretler, görsel manipülasyonlar, farklı kimliklere bürünme, tehdit, ifşa gibi farklı türlerde beliren siber zorbalık, kullanım alanı gittikçe genişleyen iletişim teknolojileri ve sosyal medya platformlarının etkisiyle daha geniş alanda kendisini gösteren ciddi bir problemdir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2024 yılında gerçekleştirdiği çalışmada (Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması) 6-15 yaş arasındaki çocukların internet kullanım oranı %91,3 olarak saptanmıştır. TÜİK verilerine göre bu oran 2021 yılında %82,7 olduğu dikkate alındığında çocukların internet kullanım oranının giderek artış gösterdiği ifade edilebilir. Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre 2025 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde internet kullanım oranının %90,9 olduğu saptanmıştır. 2020 yılında bu oran %75,3 olduğu anlaşılan internet kullanımının giderek artan bir grafik sergilediği söylenebilir. Araştırmanın verilerine göre son üç ay içerisinde internet kullanıcılarının %89,5 oranında interneti sosyal medyada zaman geçirmek amacıyla kullanmaktadır. Ayrıca 16-24 yaş aralığındaki gençlerin internet kullanım oranının %97,8 olduğu görülmektedir (TÜİK, “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” (Erişim 22 Mart 2026). Sunulan veriler gerek çocuk ve gençlerde gerekse yetişkin nüfusta dijital araçların merkezi bir yer tuttuğunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca siber zorbalığın önümüzdeki yıllarda özellikle çocuklar ve gençler açısından ciddi bir risk unsuruna dönüşebileceğini öne çıkarmaktadır.

Çocuk ve gençlerin siber zorbalığa yönelme riskine karşı ahlaki değerler, koruyucu ve önleyici bir misyon üstlenebilir. Dijital ortamlar, bireylerin ahlaki sorumluluk hissini zayıflatabilecek; hatta yok sayabilecek suni atmosferler oluşturabilmektedir. Bu noktada dijital ortamlarda ahlaki yönelimin niteliği, siber zorbalık açısından kritik bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Dijital mecralardaki etkinliğiyle “dijital ahlak” kavramı, teknolojinin insan hayatındaki yeri açısından bireyin dijital ortamlarda sergilediği tutum ve davranışların ahlaki düzlemde değerlendirilmesini ifade etmektedir. Temel fikir olarak ahlaki değerlerin dijital ortama aktarılmasını ifade eden bu kavram, gerçek hayattaki gibi dijital ortamda da iyiyi, kötüyü, doğruyu, yanlış birbiriinden ayırmaya yarayan, davranışlara yön veren bir olgu şeklinde öne çıkarılmaktadır (Kovancı vd., 2021). Dijital ortamda ahlaki değerlere yönelik tutum ve davranışlar, özellikle kişiler arası iletişim ve etkileşim açısından da önem arz etmektedir. Özellikle çocuklar ve gençler, sanal mecralarda hiçbir ölçüt gözetmeksizin haz odaklı paylaşımlar yapabilmekte; bu platformlardaki kişilikleri, sadece sanal bir profil olarak algılayabilmektedir. Sanal mecralardaki bu aktarım biçimleri psiko-sosyal bir probleme dönüştüğünde siber zorbalık şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Kozan-Özek, 2019). Dolayısıyla dijital ortamlarda sergilenen ahlaki tutum ve davranışlar, siber zorbalık açısından belirleyici bir değişken olarak ifade edilebilir. Bu kapsamda çalışmada ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamdaki ahlaki değer düzeyleri arasındaki ilişki ele alınarak değişkenler arasındaki ilişki ve etkileşimin irdelenmesi hedeflenmektedir.

Alanyazında siber zorbalık kavramını dijital ortamdaki ahlaki tutum/değer ya da davranışlarla ilişkilendirilen çalışmaların oldukça sınırlı olduğu gözlenmektedir. Bu çalışma ile doğrudan ilişkili olarak yapılan bir çalışmada dijital ortamda ahlaki değerlere dönük algı düzeyi ile siber zorbalık arasında negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Gönen- Korkmaz, 2024). İkinci

ve Bakioglu (2025) tarafından ortaöğretim öğrencilerinde çevrimiçi ahlaki çözülme ve akılcı olmayan inançların siber zorbalık üzerindeki etkisinin incelendiği bir araştırmada siber zorbalık ile çevrimiçi ahlaki çözülme ve akılcı olmayan inançlar arasında pozitif bir ilişki olduğu; ayrıca çevrimiçi ahlaki çözülme, akılcı olmayan inançlar ve günlük internet süresinin birlikte siber zorbalık üzerinde yordayıcı bir güce sahip olduğu tespit edilmiştir. Siber zorbalık ile gerçek yaşamda ahlaki değerlere dönük tutum ve davranışlar arasında ilişki kurulan meta-analitik bir çalışmada, siber zorbalık ile ahlaki çözülme arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür (Zhao ve Yu, 2021). Geç ergenlik çağındaki katılımcılarla yürütülen başka bir araştırmada ise siber ahlaki okuryazarlık ile siber zorbalık arasında negatif yönde bir ilişki olduğu; ayrıca bu ilişkide ahlaki çözülmenin kısmen aracılık ettiği, suçluluk duygusunun ise düzenleyici role sahip olduğu tespit edilmiştir. (Sun vd., 2025, 4-6). Türkiye örnekleminde 14-17 yaş aralığındaki 694 ergen üzerinde yürütülen başka bir araştırmada ise çevrimiçi ahlaki çözülmenin empatik eğilim ile siber zorbalık arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı tespit edilmiştir (Bakioglu vd., 2025). 18-25 yaş aralığındaki genç yetişkinlerle gerçekleştirilen benzer bir araştırmada akran zorbalığı, akran zorbalığına maruz kalma ve ahlaki uzaklaşmanın siber zorbalık üzerinde yordayıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Kocatürk-Türk Kurtça, 2021). Yapılan çalışmalarda siber zorbalığın daha çok gerçek yaşamda sahip olunan ahlaki değerler üzerinden ya da ahlaki çözülme/uzaklaşma/kayıtsızlık (moral disengagement) gibi kavramlar açısından irdelendiği öne çıkmaktadır. Bu yönüyle mevcut araştırma, doğrudan dijital ortamda ahlaki değerlere dönük algı ile siber zorbalık arasındaki ilişkiyi ve etkileşimi kritik bir örneklem grubu aracılığıyla ele alması açısından önem arz etmekte; ayrıca ilgili değişkenleri ele alan çalışmaların azlığı nedeniyle alanyazındaki boşluğu doldurmaya yönelik bir adım olarak öne çıkmaktadır.

1. SİBER ZORBALIK VE DİJİTAL ORTAMDA AHLAKİ DEĞERLER ARASINDAKİ İLİŞKİ

Zorbalık, bir kişinin güç, tehdit ve zorlama yoluyla başkasını korkutarak üzerinde hâkimiyet kurma çabası olarak tanımlanmaktadır (Kaygısız, 2020). Kaba güç kullanımı yoluyla bir kişiyi incitme niyetiyle gerçekleştirilen ve çoğu zaman karşı koyulamayan bir saldırı biçimi olarak da ifade edilen zorbalık (Çinkır-Kepenekçi, 2003), temelleri erken çocukluk dönemine uzanan bir problem alanıdır. Nitekim çocukların izlediği çizgi filmler ve oynadığı oyunlardaki içeriklerin duygu ve davranış gelişimini etkileyebileceği, bazı medya içeriklerinde ise sevgi ve saygı yerine kin, öfke ve saldırganlık gibi örüntülerin öne çıkabildiği belirtilmektedir (Peker, 1998, 167). ABD'nin Minnesota eyaletinde 219 ilkökul öğrencisiyle altı ay süren bir araştırmada, televizyon ve radyodaki şiddete maruziyet arttıkça lakap takma, tehdit etme ve dedikodu gibi zorbalık eğilimlerinin de arttığı gözlemlenmiştir (akt. Erken, 2009). Bu bulgular, çocuklukta şiddet içeriğine maruz kalmanın zorbalık eğiliminin erken yaşlarda şekillenmesinde rol oynayabileceğini düşündürmektedir.

İletişim teknolojilerinin gelişmesi ile zorbalık vb. şiddet yönelimleri, yerini yeni şiddet biçimlerine bırakmaktadır. Zorbalıkta olduğu gibi siber zorbalıkta güç kullanma, tehdit etme, zorlama, korkutma, hâkimiyet kurmaya çalışma gibi özelliklerin belirgin hale geldiği ifade edilebilir. Siber zorbalık yapan kişilerin sosyal medya platformlarına fotoğraf ve video yükleyerek ya da e-posta, sosyal medya veya sms üzerinden insanları çevrimiçi ortamlarda rahatsız ettikleri; bir kişiye veya bir gruba kasıtlı olarak zarar verme eğiliminde oldukları ifade edilmektedir (Aktan-Çakmak, 2015). Bu açıdan siber zorbalık, çevrimiçi ortamlarda bireylerin duygusal, cinsel ve psikolojik istismara maruz kalması olarak ifade edilebilir. Maruz kalınan bu durum cinsel taciz, çocuk pornografisi yayma ve kişisel verilerin izinsiz paylaşılması noktasına çıkabilmektedir (Paltacı, 2024). İfade edilen problemleri tutum ve davranışlara maruz kalan kişilere de siber mağdur denilmektedir (Akca- Sayımer, 2017). Zorbalığa sebebiyet veren kişilerin mağdur ettikleri insanları kızdırması, rahatsız etmesi, taciz etmesi, iftira atması gibi tutum ve davranışlar (Eroğlu- Güler, 2015) sıklıkla yaşanan problemler olarak ifade edilebilir. Maruz kalınan siber zorbalık sonucunda mağdurlar, sosyal ilişkiler kurarken zorlanma, korku ile içe kapanma, çaresizlik, öfke, üzüntü gibi duyguların içine hapsolmaktadır. Siber zorbalığa bağlı olarak bireylerin öz saygılarının azalarak akademik ve sosyal hayatlarında başarısız ve mutsuz oldukları görülebilmektedir (Akbiyık- Kestel, 2016). Siber zorbalığa maruz kalan kişinin öncelikle korku, stres, kafa karışıklığı, panik olma gibi durumlar yaşanabildiği; ayrıca maruz kalınan zorbalığın düzeyine göre farklı psikolojik rahatsızlıkların meydana gelebildiği ifade edilerek bu durum, mağdur olan kişinin yukarıda sayılan problemlere ek olarak özgüven eksikliği, kafa karışıklığı, utanma, anksiyete, agresyon, uyku bozuklukları, aşırı gerginlik gibi durumları yaşamasına yol açabilmektedir (Kaygısız, 2020). Zorbalık sonucunda depresyona giren kurban, ailesi ve arkadaşlarıyla problem yaşayarak çevresi ile ilişkisi zayıflayabilmekte; dolayısıyla zamanla kendisini yalnız hissetmesine hatta kişinin kendisine zarar vermesine kadar ileriye taşınabilmektedir (Çiftçi, 2018). Diğer taraftan siber zorbalık yapan kişinin, tutum ve davranışlarıyla karşı tarafta meydana getirdiği olumsuz etkileri öngörememesi hem sorumluluk hissini zayıflatabilmekte hem de uygulanan zararın şiddetini artırabilmektedir. Dolayısıyla yaşanan olayların sadece sanal ortamda kalacağı yanılgısı, ahlaki davranma dahil gerçek yaşama ait insani refleksleri devre dışı bırakabilmektedir. Bu durum hoş karşılanmayan siber zorbalık davranışını kısır bir döngü içerisinde devam ettirmesine sebebiyet verebilmektedir (Kowalski, R. M., Limber, P., 2007). Bu kapsamda siber zorbalık hakkında yapılan/yapılacak araştırmaların siber zorba ve siber mağdur olmak üzere iki yönlü irdelenmesi önem arz etmektedir.

Ülkemizde son yıllarda siber zorbalık ve mağduriyet ile ilgili yapılan çalışmalarda siber zorbalık oranlarındaki artış dikkat çekmektedir. Yapılan araştırmalarda teknolojiyi iyi seviyelerde kullanan 14-19 yaşındaki öğrencilerin siber zorbalık davranışlarında bulunduğu görülmüştür (Baker- Kavsut, 2007; Peker- İskender, 2015). Başka bir araştırmada Türk öğrencilerin siber zorbalık yapma oranının %36 olduğu tespit edilmiştir (Arıcak vd., 2008; Peker- İskender, 2015). Ayas'ın yapmış olduğu bir araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin %16'sı sanal zorbalık yaparken, %17'si de sanal zorbalığa maruz kaldığı görülmüştür (Ayas, 2011; Peker- İskender, 2015). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmaya göre öğrencilerin %23'ünün bir kere bile olsa siber zorbalık davranışında bulunduğu, %55'inin ise en azından bir kez siber zorbalığa maruz kaldığı saptanmıştır (Dilmaç, 2009; Peker- İskender, 2015). Arıcak'ın yapmış olduğu bir çalışmaya göre öğrencilerin %20'sinin hayatlarında bir kere olsun siber zorbalık yapıp, %54'ünün ise bir kere siber zorbalığa maruz kaldığı görülmüştür (Arıcak, 2009; Peker- İskender, 2015). Dolayısıyla siber zorbalığın giderek artan düzeyde toplumsal bir probleme dönüşmemesi açısından çeşitli önlemler alınması gerekmektedir.

Siber zorbalığı önleyici bir mekanizma olarak ahlaki değerler, zorbalık tutum ve davranışlarını önleyici bir mekanizma olarak irdelenmelidir. Bu kapsamda ahlak, öncelikli olarak bir yaşayış biçimini ifade eder. Bu yaşayış biçimi içerisinde birey, iyi olarak etiketlediği tutumları davranış haline dönüştürmek, kötü olan şeylerden sakınmak için gayret göstermektedir. Çünkü iynin peşinden gitmek insanı besleyen ahlaki bir motivasyon olarak öne çıkarken; ahlaki davranış, yapı itibarıyla insanları bu gibi olumsuz durumlardan korumak istemektedir (Yavuz, 1994). Ahlaki yüklemeler, insanların tutum ve davranışları üzerinde kontrol mekanizması olarak öne çıkar. Hayatın en kılcal noktalarına kadar etki eden ahlak, bireyleri “iyi” ve “doğru” etiketleriyle belirli bir amaca ulaşmak için kaideler gösterir. Ahlak, farklılaşan durumlar neticesinde hangi davranışın daha iyi olduğunu, bu iyilik karşısında hangi vasıtaları kullanmanın daha uygun olacağını gözler önüne sermektedir (Pazarlı, 1972, 13). Ahlakın iyi veya kötü bir şekilde etiketlenmesi, ahlaki davranışı meydana getiren nedene göre değişiklik gösterebilir. Eğer bir davranış veya düşünce, ahlakın benimsediği temel ilke ve esaslara uygun bir haldeyse “iyi”, uygun değilse “kötü” olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla ahlak disiplininin kabul ettiği esaslara uyanlara ahlaki, uymayanlara ahlak dışı veya kötü ahlak denilmektedir (Tavukcuoğlu-Erdem, 2005, 172). Hangi davranışların beğenilip hangi davranışların yanlış olduğunu ayırma gücüne sahip bir varlık olarak insan “farkındalık” kazanmaya müsait bir yapı barındırmaktadır (Pazarlı, 1972, 16). Bu noktada ahlaki davranışların belirlenmesi noktasında “değer” kavramı önemli bir değişken olarak karşımıza çıkar.

Değer kavramını ideal davranış biçimleri, hayatta amaç olarak görülen durumlara karşı gösterilen inançlar veya davranışlara yön veren ölçütler; mevcut halde bulunan bir nesneye, varlığa veya faaliyete bireysel veya toplumsal açıdan önem atfetmek şeklinde tanımlamak mümkündür. Ahlakın değişmeyen bir değer yapısı bulunmaktadır. En önemli toplumsal değerlerin başında ise saygı, sevgi ve sorumluluk geldiği söylenebilir (Aydın, 2010). Aynı zamanda değerler toplumda yaşayan insanlara neyin önemli olduğunu neyin seçilmesinin bir diğerine göre daha doğru olduğunu ve insanın nasıl yaşaması gerektiğini öğreten bir olgu özelliği taşımaktadır (Akbaş, 2008). Bireyler hayatın içinde karşılaştıkları durumlara karşı tercihlerini bu değerler ışığında yapmaktadır (Altun, 2003). Ahlaki değer ise toplumsal ve bir takım felsefi birikimler neticesinde bireylerin karşılıklı olarak etkileşimde bulunmaları sonucunda öğrendikleri olguları birbirinden ayırmaya yarayan bir ilkedir. Ahlaki değerleri topluma mâl etmek mümkündür. Bu yüzden bireylerin yanlış davranışlarda bulunduklarında öncelikle içerisinde yaşadıkları topluma karşı suçluluk hissettikleri ifade edilmektedir (Akbaş, 2008; Kovancı vd., 2021).

İnsan davranışlarını ahlaki sınırlar içinde tutan gücün, sağlam bir vicdana sahip olmak olduğu söylenebilir. Ahlaki davranışlarda asıl belirleyici unsur, ahlakla ilgili bilgidir çok ahlaki duygulardır (Güngör, 1997, 57). Bu nedenle doğru-yanlış, iyi-kötü gibi yargıların hayata aktarıldığı, bireyin kendini hesaba çektiği sezgisel bir süreç olarak “vicdan” önemli bir mekanizmadır. Vicdan, kişinin kendini başkasının yerine koymasını sağlayarak, başkalarına zarar veren düşünce ve davranışlardan alıkoyan içsel bir uyarı sistemi olarak nitelendirilebilir (Demir-Acar, 1997, 293). Nitekim insan, pişmanlık ya da vicdan azabı duymadığı sürece yanlış bildiği davranışları sürdürecektir (Güngör, 1997, 57). Sıkı bir ahlak terbiyesi sonucunda oluşan vicdan gücü (Erken, 2009), bireyi ahlaki tutarsızlıklardan koruyan ve içgüdüsel olarak ahlaki davranmasını sağlayan psikolojik bir motivasyon barındırır.

Gerçek yaşamda ahlaki tutum ve davranışlar, psiko-sosyal faktörlerin etkisiyle bir yaptırım gücü taşır. Ancak birey ile toplum arasındaki bu bağ zayıfladığında, ahlaki standartlardan taviz verilmesi kaçınılmaz olabilir. Bandura’nın (1999) ileri sürdüğü ahlaki kayıtsızlık kuramı, özellikle dijital ortamlardaki ahlaki tutumları açıklamada önemli bir çerçeve sunar. Öz-düzenleme mekanizmalarının pasifleşerek ahlaki olanı yok sayması ya da suçluluk/utanç hissetmeme hali olarak beliren bu kayıtsızlık, dijital mecralarda çok daha pratik bir uygulama alanı bulabilmektedir.

Ahlaki yönelimlerin bireysel ve toplumsal düzeyde ne zaman, nerede ve nasıl tezahür ettiği meselesi, müstakil bir inceleme konusu olarak öne çıkmaktadır. Ahlaki tutum ve davranışlar, yer ve zaman ayırt etmeksizin ortaya çıkan otonom bir yapı barındırmaktadır. Fakat insan doğasına yabancı bir mecra olarak dijital uygulamalar, insanların ahlaki tutum ve davranışlar sergileme açısından ikilemde kaldığı bulanık bir alan meydana getirmektedir. Bu noktada sosyal medyanın, doğası gereği “kötü” olduğuna dair yaygın bir algının zihinlerde yer ettiği; burada temel sorunun, sosyal medyanın kendisinden ziyade onu kullanan insanın niyeti, tutumu ve davranış örüntülerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu bağlamda belirleyici olan, sosyal medya araçlarının ne olduğu değil; kullanıcıların bu araçları hangi amaçla, hangi değerler doğrultusunda ve nasıl kullandığıdır (O’Reilly vd., 2020).

Dijitalleşmeyle birlikte insan yaşamına dahil olan enstrümanlar, psiko-sosyal yaşam üzerinde belirleyici bir misyon üstlenebilmektedir. Özellikle sosyal medya gibi araçların aşırı kullanımı, sonuçları açısından ele alındığında sadece belirli bir zeminde “zaman geçirme” den ibaret kalmayıp; gerçek dünyaya aktarılan bir etki alanı meydana getirebilmektedir. Dijital mecralarda normalleşen tutum ve davranışların, ahlaki davranışların birey yaşamında daha bulanık bir görünüm kazanmasına yol açması ve bunun siber zorbalık dahil birçok olumsuzluğu meydana getirmesi muhtemel gözükmektedir. Bu noktada dijital mecralarda sergilenen tutum ve davranışlar hem çevrimiçi ortamın niteliği hem de gündelik hayata yansması açısından üzerinde durulması gereken bir problem alanı olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla alanyazında yapılan araştırmalar ve teorik çerçeve birlikte değerlendirildiğinde bu araştırma, dijital ortamda ahlaki değer algıları ve siber zorbalık arasındaki ilişkiyi etraflıca ele alması açısından önem arz etmektedir.

2. YÖNTEM

Sanal ortamlarda siber zorbalık davranışlarındaki oransal artış (Paltacı, 2024), bu olgunun yalnızca bireysel bir iletişim sorunu olmadığını göstermektedir. Çevrim içi anonimlik ve mesafe konforu davranış üzerindeki denetimi zayıflatarak hem çevrimiçi hem de gerçek hayatta empati, saygı, sorumluluk ve adalet gibi ahlaki değerlerin aşınmasına yol açabilmektedir. Bu durum, başta ahlaki değerler olmak üzere bireysel ve sosyal faktörlerin yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Gençlerin sanal ortamlarda daha yoğun zaman geçirmeleri, dijital ağlara erken yaşta dahil olmaları ve teknolojik yeniliklere hızlı uyum sağlamaları

nedeniyle hem zorba hem de mağdur konumunda görece yüksek risk taşıyan grubu oluşturmaktadır. Bu kapsamda mevcut araştırma, ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamda ahlaki değerlere yönelik algıları arasındaki ilişkiyi incelemeyi; elde edilen bulgular üzerinden dijital ortamdaki tutum ve davranışların değer merkezli bir perspektif üzerinden değerlendirilmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın hipotezleri;

H₁ Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamdaki ahlaki değerlere dönük algıları arasında negatif yönde bir ilişki vardır.

H₂ Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamdaki merhamet-dürüstlük düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki vardır.

H₃ Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamdaki hakkaniyet-sorumluluk düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki vardır.

H₄ Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamdaki mahremiyet-nezaket düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki vardır.

H₅ Dijital ortamdaki ahlaki değerlere dönük algı, siber zorbalık düzeylerini yordayıcı bir etkiye sahiptir.

H₆ Ebeveynlerin kontrolünde internet kullanan katılımcıların siber zorbalık düzeyleri daha düşüktür.

H₇ Çevrimiçi oyun oynayanların dijital ortamdaki ahlaki değerlere dönük algı düzeyleri daha düşüktür.

H₈ Erkek öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri kız öğrencilere göre daha yüksektir.

Mevcut çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama yönteminde değişkenler arasındaki ilişkiler istatistiksel açıdan analiz edilmiş olup çalışma içerisinde birden fazla değişken olduğu için ilişkisel tarama deseni tercih edilmiştir. Maliyet ve zaman açısından evreni oluşturan bireylerin tamamına ulaşmanın mümkün olmaması nedeni ile örnekleme yöntemleri içerisinde muhatap kitlenin örnekleme dahil edilebileceği tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak erişilebilir ve gönüllü katılımcılar araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın örneklemini gönüllü olarak katılım sağlayan 735 kişi oluşturmaktadır. Ankete katılan bireylerin 380'i (%51,7) erkek; 355'i (%48,3) ise kızdır. Örneklemin yaş aralığı 12 ile 16 arasında değişmektedir. Katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyi gösteren verilere bakıldığında örneklem grubunun 176'sının (%23,9) 20.000 TL ve altı, 236'sının (%32,1) 20.000- 40.000 TL, 157'sinin (%21,4) 40.000-60.000 TL, 141'inin (%19,2) 60.000- 80.000 TL, 25'inin (%3,4) ise 80.000 TL ve üzeri gelire sahip ailelerin çocukları olduğu görülmektedir.

Etik kurul izni gerektiren araştırmalar kategorisinde yer alan bu çalışma için gerekli izinler, Ordu Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu'nun 26/12/2025 tarihli ve 2025-191 karar nolu yazısıyla temin edilmiştir. Araştırma verileri, ilgili literatür taranarak oluşturulan anket bataryası aracılığıyla, katılımcılara kısmen Google Forms üzerinden kısmen de diğer çevrimiçi kanallarla ulaştırılarak toplanmıştır. Katılımcılar, onam formunu okuyarak gönüllülük esasına göre örnekleme dahil olmuştur. Toplam 900 katılımcıdan elde edilen verilerin 120'si eksik/özensiz doldurma, 45'i ise uç değer içermesi nedeniyle değerlendirme dışı bırakılmış; analizler, 735 katılımcıdan elde edilen geçerli veriler üzerinden yürütülmüştür. Veriler SPSS 24 (IBM SPSS Corp., Armonk, NY, ABD) programıyla analiz edilmiştir. Veri setinin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla hesaplanan Skewness ve Kurtosis değerlerinin (Barrett vd., 2011, 57) kabul edilebilir aralık olan +2 ile -2 arasında olduğu görülmüştür (Tabachnick ve Fidell, 2013, 79-83). Bu bulgu doğrultusunda analizlerde parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiş; bağımsız değişkenler için T-testi, değişkenler arası ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpım Korelasyon ve regresyon analizleri uygulanmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve iki ayrı ölçek kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda katılımcıların cinsiyet, yaş ve sosyoekonomik düzeylerine ilişkin sorular yer almaktadır. Siber zorbalık ölçeği, Arıcak, Kınay ve Tanrıku (2012) tarafından geliştirilen, 24 maddeli ve tek boyutlu bir yapıya sahiptir. Ölçeğin bu araştırmadaki Cronbach alfa katsayısı 0,891 olarak hesaplanmıştır. Dijital ortamdaki ahlaki değerlere yönelik algılar ölçeği ise Kovancı, Korkmaz ve Erdoğan (2021) tarafından geliştirilen 17 maddeli; hakkaniyet-sorumluluk, merhamet-dürüstlük ve mahremiyet-nezaket olmak üzere üç boyutlu bir yapıya sahiptir. Ölçeğin toplam Cronbach alfa katsayısı 0,856; alt boyutlara ilişkin katsayılar sırasıyla 0,875, 0,807 ve 0,433'tür. Ölçeklerin güvenilirliği açısından $0,40 \leq \alpha < 0,60$ arası değerlerin düşük derecede de olsa güvenilir kategoride değerlendirildiği görülmektedir (Can, 2019, 391). Bu noktada mevcut araştırmada mahremiyet-nezaket boyutunun düşük derecede güvenilir olduğu araştırmada bir sınırlılık olarak ifade edilmelidir.

3. BULGULARIN ÇÖZÜMLENMESİ

Tablo 1: Korelasyon Matrisi (Pearson Korelasyon Testi)

	Siber Zorbalık
Dijital Ortamda Ahlaki Değerlere Dönük Algı	-0,417**
Hakkaniyet- Sorumluluk	-0,359**
Merhamet-Dürüstlük	-0,307**
Mahremiyet- Nezaket	-0,267**
Toplam	-735

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Tablo 1 siber zorbalık düzeyleri ile öğrencilerin dijital ortamda ahlaki değerlere dönük algıları ölçeğinin alt boyutları olan “Hakkaniyet-Sorumluluk, Merhamet-Dürüstlük, Mahremiyet-Nezaket” düzeyleri arasındaki korelasyonel ilişkiyi göstermektedir. Araştırmanın “*H₁ Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamdaki ahlaki değerlere dönük algıları arasında negatif yönde bir ilişki vardır*”, “*H₂ Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamdaki merhamet-dürüstlük düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki vardır*”, “*H₃ Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamdaki hakkaniyet-sorumluluk düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki vardır*”, “*H₄ Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamda mahremiyet-nezaket düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki vardır*”, hipotezleri bu başlık altında irdelenmiştir. Tabloya bakıldığında siber zorbalık ile dijital ortamda ahlak ($r_{(735)} = -0,417$; $p < 0,01$) arasında, siber zorbalık ile dijital ortamda hakkaniyet- sorumluluk ($r_{(735)} = -0,359$; $p < 0,01$) arasında, siber zorbalık ile dijital ortamda merhamet-dürüstlük ($r_{(735)} = -0,307$; $p < 0,01$) arasında, siber zorbalık ile dijital ortamda mahremiyet- nezaket ($r_{(735)} = -0,267$; $p < 0,01$) arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2: Regresyon Ağırlıkları

Değişkenler	R ²	F	β	t	p
Siber Zorbalık	0,174	154,520	-0,417	-12,431	0,000
Bağımsız Değişken: Dijital Ortamda Ahlaki Değerlere Dönük Algı					

Tablo 2 araştırmanın değişkenleri arasındaki regresyon ilişkilerini göstermektedir. Bu doğrultuda çalışmanın “*H₅ Dijital ortamdaki ahlaki değerlere dönük algı, siber zorbalık düzeylerini yordayıcı bir etkiye sahiptir*” hipotezi bu başlık altında irdelenmiştir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin dijital ortamdaki ahlaki değerleri siber zorbalık düzeylerini negatif yönde anlamlı bir biçimde yordama potansiyeline sahip olduğu görülmüştür. ($\beta = -0,417$; $p < 0,05$). Tabloya göre öğrencilerin dijital ortamdaki ahlaki değerleri siber zorbalık düzeylerinin %17’ sini açıklamaktadır.

Tablo 3: Ebeveyn Kontrolüne Göre Siber Zorbalık Düzeyleri

Boyutlar	Ebeveyn Kontrolü	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Siber Zorbalık	Evet	571	1.2508	0,33147	-4,805	0,000
	Hayır	164	1,4011	0,41926		

“*H₆ Ebeveynlerin kontrolünde internet kullanan katılımcıların siber zorbalık düzeyleri düşüktür*” hipotezi bu başlık altında incelenmiştir. Tablo 3’te görüldüğü üzere ebeveynlerin kontrolünde internet kullanan katılımcılarla ebeveyn kontrolü olmadan internet kullanımı arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır ($p < 0,05$). Ebeveynlerinin kontrolünde internet kullananların siber zorbalık puan ortalaması ($\bar{X} = 1,2508$) iken ebeveynlerin internet kontrolünü sağlamayan katılımcıların siber zorbalık ortalaması ($\bar{X} = 1,4011$) olarak tespit edilmiştir. T-test analizi sonucuna göre iki değişken arasındaki farklılaşma ($t = -4,805$, $p < 0,05$) anlamlı düzeydedir.

Tablo 4: Çevrimiçi Oyun Oynama Durumuna Göre Dijital Ortamlarda Ahlaki Değerlere Dönük Algı

Boyutlar	Çevrimiçi Oyun Oynama	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Dijital Ortamda Ahlaki Değerlere Dönük Algı	Evet	487	3,0710	0,59175	-4,249	0,000
	Hayır	248	3.2663	0,58429		

“*H₇ Çevrimiçi oyun oynayan katılımcıların dijital ortamdaki ahlaki değerlere dönük algı düzeyleri daha düşüktür*” hipotezi bu başlık altında incelenmiştir. Tablo 4’te görüldüğü üzere çevrimiçi oyun oynayıp oynama davranışı ile dijital ortamdaki ahlaki değer ilişkisi arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Çevrimiçi internet oynayanların ortalaması ($\bar{X} = 3,0710$) iken çevrimiçi oyun oynamayanların ortalamaları ($\bar{X} = 3,2663$) olarak tespit edilmiştir. Yapılan T-test sonucuna göre anlamlı bir farklılaşma ($t = -4,249$, $p < 0,05$) saptanarak çevrimiçi oyun oynamayanların çevrim içi oyun oynayanlara nazaran dijital ortamdaki ahlaki değerlerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Cinsiyet ile Siber Zorbalık İlişkisi T- Test Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Siber Zorbalık Düzeyi	Kız	355	1.2193	0,32009	4,860	0,000
	Erkek	380	1,3451	0,38087		

“*H₈ Erkek öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri kız öğrencilere kıyasla yüksektir*” Hipotezi bu başlık altında incelenmiştir. Tablo 5’te görüldüğü üzere katılımcıların cinsiyetlerine göre siber zorbalık düzeylerine bakıldığında aralarında anlamlı bir farklılaşmanın ($p < 0,05$) olduğu tespit edilmiştir. Erkek katılımcıların siber zorbalık ortalaması ($\bar{X} = 1,3451$) olarak bulunmuşken kız katılımcıların siber zorbalık ortalamaları ($\bar{X} = 1,2193$) olarak tespit edilmiştir. Yapılan T- Test sonucuna göre iki değişken arasında anlamlı bir farklılaşmaya ($t = 4,860$, $p < 0,05$) rastlanırken erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla daha fazla siber zorbalık davranışında bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. TARTIŞMA

"H₁ Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamdaki ahlaki değerlere dönük algıları arasında negatif yönde bir ilişki vardır", "H₂ Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamda merhamet-dürüstlük düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki vardır", "H₃ Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamdaki hakkaniyet-sorumluluk düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki vardır, "H₄ Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamda mahremiyet-nezaket düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki vardır" ve "H₅ Dijital ortamdaki ahlaki değerlere dönük algı, siber zorbalık düzeylerini yordayıcı bir etkiye sahiptir" hipotezleri doğrulanmıştır.

Dijitalleşmenin toplumsal yaşama etkileri incelendiğinde, bireylerin sahip oldukları değer algılarının daha belirgin bir şekilde esnediği görülebilir. Özellikle insanlar arasında küresel ölçekte etkileşimin sağlandığı dijital ortamlar, kültüre özgü değerlerin yerini zamanla daha evrensel nitelikteki siber-insani değerlere bıraktığı, bireylerin duygu ve düşüncelerini daha esnek ve şeffaf bir çerçevede ifade ettikleri alanlar haline gelmiştir. Bu durumun, bireylerin çevrimiçi davranışlarında etik ve insani değerlere uygun tutum geliştirmelerini her zamankinden daha önemli kıldığı söylenebilir. Nitekim dijital mecralarda sunulan kimliğin manipülasyona müsait bir yapı barındırması, bireylerin gerçek hayatta sergilemeyecekleri davranışları dijital ortama aktarmalarına zemin hazırlayabilmektedir. Dijital ortamların kişilere sağladığı söz konusu anonimlik hissi, bireylerin sosyal normlardan sapmasına ve olumsuz davranış biçimlerinin yaygınlaşmasına neden olabilmektedir. Siber zorbalık bu olumsuz davranış biçimlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Rösner vd., 2016; Akt, Kılıçer vd., 2018).

Teknolojik gelişmelerin toplumsal yaşam üzerinde meydana getirdiği değişim, özellikle kişiler arası ilişkilerde belirgin bir şekilde görülmektedir. Çünkü iletişim yollarının teknolojik araçlar merkezinde şekillenmesi, bireyleri hem sosyal hem de duygusal olarak yeni alternatiflerle karşı karşıya getirmektedir. İnternet ağının sunduğu olanaklar sayesinde bireyler, yemek tariflerine ulaşmaktan yeni arkadaşlık ilişkileri kurmaya kadar geniş bir yelpazede çevrimiçi etkileşim imkânı bulabilmektedir. Ancak bu çevrimiçi ortamlar, olumlu deneyimler vaat etse de aynı zamanda olumsuz duyguları ve davranışları da içerisinde barındırmaktadır. Öfke, nefret, önyargı gibi olumsuz duyguların dijital ortamlarda yer bulduğu; hatta bir aktarım alanı olarak insanların gerçek yaşamdan daha fazla sanal platformlar üzerinden olumsuz duygularını kanalize ettikleri görülebilir. Bu durum, gençler arasında siber zorbalık gibi önemli bir sosyal problemin ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilmekte ve okul ortamı gibi alanlara yayılabilmektedir (Metli- Şirin, 2019; Kozan- Özek, 2009). Bu gözlemler ışığında ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık düzeylerinin araştırıldığı bir çalışmada öğrencilerin %36'sının siber zorba, %6'sının siber mağdur ve %24'ünün siber zorba-mağdur olduğu tespit edilmiştir (Arıca vd., 2008). Başka bir çalışmada siber zorbalık davranışı sergileme eğilimi arttıkça değer düzeylerinin azaldığı sonucuna varılmıştır (Kaplan, 2020). Fakat 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yapılan başka bir çalışmada, insani değerlere yönelik eğilimi bulunan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Dilmaç, 1999; Akt: Kovancı, 2021). Yapılan araştırmaların sonuçları bir arada incelendiğinde, bireylerin sahip oldukları değerlerin, dijital ortamdaki davranış biçimlerini önemli ölçüde etkilediği söylenebilir. Bu sebeple bireylere çocukluk veya ergenlik dönemlerinde kazandırılmaya çalışılan doğru ahlaki öğretilerin, hayatın her alanında daha etik ve sorumlu davranmaya katkı sağlayabileceği ifade edilebilir. Buradan hareketle, siber zorbalığın önüne geçmek için alınması gereken teknolojik önlemlerin yanı sıra, bireyleri doğru ahlaki değerlere yönlendirecek ve çevrimiçi ortamlarda ahlaki değerlere dönük hareket etmeyi sağlayacak sağlıklı ortamların oluşturulmasının büyük önem taşıdığı söylenebilir. Mevcut çalışma sonucunda, ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamdaki ahlaki değerlere yönelik tutumları ve alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu araştırma ile doğrudan ilişkili bir çalışmada dijital ortamda ahlaki değerlere dönük algı düzeyi ile siber zorbalık arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Gönen- Korkmaz, 2024; Bolat- Korkmaz, 2021). Gerçek yaşamda ahlaki değerlere sahip olma ile siber zorbalık arasındaki ilişkiye yönelik yapılan bir çalışmada ahlaki kopukluk düzeyi yüksek olan ergenlerin siber zorbalık oranlarının da yüksek olduğu gözlenmiştir (Gönen- Korkmaz, 2024). Kovancı'nın (2021) yapmış olduğu çalışmada ortaokul öğrencilerinin dijital ve reel ortamlardaki ahlaki değerleri doğru yorumlayarak bilinçli bir şekilde kullandıkları, dolayısıyla öğrencilerin dijital ahlaki değer algılarının yüksek olduğu saptanmıştır. Başka bir çalışmada insani değerler ile siber zorbalık arasında yüksek düzeyde ve negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Elde edilen bulgulardan hareketle değerler eğitiminin öneme vurgu yapıldığı görülmektedir (Kaban - Gültekin, 2022). Aile temelli insani değerler yönelimli siber zorbalık psiko-eğitim programına katılan öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada, eğitime katılmayan öğrencilere nazaran siber zorbalığa ilişkin duyarlılık düzeylerinde anlamlı artışlar tespit edilmiştir. Program içerisinde eğitim alan öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere kıyasla siber zorbalıkla başa çıkma düzeylerinde manidar bir artış olduğu görülmüştür. (Çelik vd., 2023). Elde edilen sonuçlara genel olarak bakıldığında siber zorbalık ile ahlaki değerlere sahip olma ve çevrimiçi ortamlarda ahlaki değerlere sahip olmayı sürdürme arasında negatif yönde bir ilişki olduğu; dolayısıyla teorik düzeyde ifade edilenlerin ampirik verilerle desteklendiği görülmektedir.

"H₆Ebeveynlerin kontrolünde internet kullanan katılımcıların siber zorbalık düzeyleri düşüktür" hipotezi doğrulanmıştır.

İnternet ortamının yapaylığı, bireylerin gerçek hayatta yüzleşmeleri gereken konulardan kaçınmalarına imkân tanımaktadır. Bu durum, bireylerin zihinlerinde "sadece internet ortamında iyiyim", "internet yoksa başarısız bir insan sayılırım", "internet ortamı bana saygı duyulan tek yer" veya "internet benim tek sosyal ortamım" gibi bilişsel şemaların gelişmesine neden olabilmektedir (Gönül, 2002). Özellikle ergen bireylerde, aile ilişkilerinde yaşanan doyumsuzluk ve duygusal destek eksikliği, interneti bir kaçış alanı olarak görmelerine yol açabilmektedir. Ancak bu ortamlarda siber zorbalığa maruz kalmaları durumunda, gerek ailelerin teknolojinin içinde bulunduğu gelişme süreçlerini tam olarak takip edememeleri; gerekse yasak koyucu bir tutum benimsemeleri nedeniyle, ergenlerin internet ortamında yaşadıkları olumsuz deneyimleri aileleri ile paylaşmaktan kaçındıkları

gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, internet erişimlerinin kısıtlanacağı endişesiyle siber zorbalık mağduru olan bireylerin çoğu zaman sessiz kalmayı ve zorbalığa katlanmayı tercih ettikleri söylenebilir (Eroğlu- Peker, 2011; Dikmen- Tuncer, 2017). Dilmaç ve Aydoğan'a (2010) göre otoriter ebeveyn tutumuna sahip olmak, bireyin siber zorbalığa maruz kalma ihtimalini arttırmaktadır. Ayrıca aileden alınan sosyal destek arttıkça siber zorbalığa maruz kalma düzeyinin azaldığı görülmektedir (Eroğlu- Peker, 2011). Çünkü ebeveynleri ile etkili bir şekilde iletişim kuramayan bireyler, sanal dünyayı bir kaçış yeri olarak görebilmekte; (Eroğlu- Peker, 2011) buna bağlı olarak internet kullanım süreleri artabilmektedir (Lei - Wu, 2007). Bireylerin internet kullanım süreleri ile siber zorbalık ve mağduriyet oranları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise günlük 5 saat ve üzerinde internette vakit geçiren bireylerde siber zorbalık açısından anlamlı farklılıklar saptanmıştır (Bayraktar- Polat, 2016). Yapılan başka bir araştırma sonucuna göre sosyal medyada günde 3 saat veya daha fazla zaman geçiren ergenlerin siber zorbalık oranları, günde en fazla 1 saat zaman geçiren ergenlerin siber zorbalık oranlarından daha yüksek olduğu görülmüştür (Eroğlu vd., 2015). Bu durum dijital ortamda geçirilen sürenin siber zorbalık davranışını arttıran faktörlerden biri olduğunu gösterirken, ailenin internet kullanımını denetleme düzeyinin de bu riski azaltmada belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla elde edilen bulguların literatürle uyumlu bir görüntü sergilediği ifade edilebilir.

"H₁ Çevrimiçi oyun oynayanların dijital ortamdaki ahlaki değerlere dönük algı düzeyleri daha düşüktür" hipotezi doğrulanmıştır.

Dijital dünyanın (cep telefonu, TV, bilgisayar ve internet) insanların, özel olarak da çocukların ve ergenlerin günlük hayatlarına girip onların sosyal gelişimlerini etkilediği çoğunluk tarafından bilinmektedir (Tüzün, 2002). Bu sebeple teknoloji çağı olarak adlandırmaya uygun olan bu dönemde bilgisayar ve internetin kullanımının yaygınlığı vazgeçilmez bir düzeye ulaşmıştır. WeAreSocial ve Hootsui tarafından hazırlanan internet ve sosyal medya raporlarına bakıldığında bu durumu daha net görmek mümkündür. Rapora göre dünya nüfusunun %56'sı internet, %45'i sosyal medya, %67'si mobil cihaz, %42'si mobil sosyal medya kullanmaktadır. Türkiye'de ise nüfusun %72'si internet kullanırken %63'ü aktif sosyal medya, %53'ü aktif mobil sosyal medya kullanmaktadır (Kaygısız, 2020). Bu yaygınlık internetin temel ortaya çıkış amacından uzaklaşarak yeni bir bağımlılık türü olarak internet bağımlılığına yol açmıştır (Arısoy, 2009).

İnternet bağımlılığı, doğrudan internete değil; daha çok internetin sunduğu içeriklere ve sağladığı imkânlarla yönelik bir bağımlılık biçimi olarak değerlendirilmektedir. Son yıllarda bireylerin internette geçirdikleri sürede gözlemlenen artış, internetin psikolojik ve sosyal etkilerinin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesini gerekli kılmıştır. Bu çerçevede, çevrim içi oyunların, internet bağımlılığına zemin hazırlayan başlıca unsurlar arasında yer almakta olduğu ifade edilebilir. Çevrimiçi oyunların kolay erişilebilir olmaları, ücretsiz sunulmaları ve geniş kullanıcı kitlelerine hitap etmeleri, bu oyunların yaygınlaşmasını ve bağımlılık potansiyelini artırdığı söylenebilir (Gönül, 2002). Özellikle gençler arasında internet kullanım oranlarının ve bu kullanıma bağlı gelişen bağımlılık düzeylerinin artması, beraberinde çok boyutlu ve farklı şekillerde nitelenebilecek çeşitli sorunları da getirmiştir (Messias vd., 2011). İnternet kullanımının henüz bu düzeyde yaygın olmadığı zamanlarda konsol, video ve bölgesel ağlar üzerinden oynanan oyunlar, internet kullanımının yaygınlaşması ile geniş kitleler tarafından eş zamanlı olarak oynanabilir hale gelmiştir. Bu durum ise dijital ortamların istismarına müsait bir ortam meydana getirmektedir. Özellikle kimliği belirsiz kaynaklardan gelen mesajların, henüz kişilik gelişimini tamamlamamış çocuklar ve ergenlik dönemindeki bireyler üzerinde olumsuz psikolojik etkiler yaratma potansiyeli söz konusudur (Juvonen - Gross, 2008; Baysak vd., 2020). Bu nedenle dijitalleşme sürecinin toplumsal hayata etkisine bakıldığında, söz konusu dijital atfömer içerisinde ahlaki değerlerin yeniden tanımlanmasını gerekli olduğu fikri daha da belirginleşmektedir. Nitekim merhamet, yardımseverlik ve saygı gibi geleneksel ahlaki değerlerin dijital ortamlarda da sürdürülmesi, bireylerin çevrimiçi alanlarda etik davranışlar sergilemeleri açısından önemli görülmektedir (Yiğitce- Şentürk, 2023). Bu değerlerin dijital ortama aktarabilme becerisi, bireye dijital ortamdaki davranışlarını değerlendirme ve yönlendirme eleştirisi sağlayarak, çevrimiçi ortamlarda daha bilinçli ve sorumlu bir tutum sergilemesine olanak sağlamaktadır.

Bireylerin mevcut ahlaki değer anlayışının sorunlu olması ya da söz konusu değer alanını dijital ortamlara aktarma noktasındaki problemler, bir süre sonra ahlaki değerleri benimseme noktasında sorunlar meydana getirebilmektedir. Ancak alanyazındaki bulgular bu ilişkinin yönü konusunda tutarlı bir tablo sunmamaktadır. Bayraktar ve Dalmaç Polat'ın (2016) araştırmasında, bilgisayar oyunu oynayan bireylerin oynamayanlara kıyasla daha fazla siber zorbalık faaliyetinde bulunduğu saptanmış; bu sonuçlar dijital ortamdaki ahlaki değer algısıyla olumsuz yönde ilişkilendirilebilecek bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Buna karşılık Kovancı'nın (2021) çevrimiçi oyun oynayan ortaokul öğrencileriyle yaptığı çalışmada, oyun oynayan öğrencilerin hem dijital hem de reel ortamda ahlaki değer algılarının daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde Özkul ve Göktaş'ın (2023) dijital oyun oynayanların kişilik ve değerlerine yönelik çalışmasında, oyun oynayan bireylerin daha dışadönük, takım çalışmasına daha yatkın ve daha sosyal oldukları; dijital ortamdaki ahlaki gelişim düzeylerinin de görece yüksek olduğu tespit edilmiştir. Görüldüğü üzere, dijital oyun oynama davranışı ile ahlaki değer algısı/gelişimi arasındaki ilişkinin yönüne dair alanyazında henüz bir uzlaşma bulunmamaktadır; bu durum, örneklem özellikleri, oyun türü, ölçüm araçları gibi değişkenlerin farklılığından ya da dijital ortamda oynanan oyunların türü, içeriği, niteliği ve katılımcıların çevrim içi oyun oynama sürelerindeki ayırmadan kaynaklı olabilir. Nitekim sosyal etkileşimi ve gelişimi teşvik eden oyunlar bireylerin ahlaki tutum ve davranışlarıyla pozitif etki üretebilirken; şiddet ve benzeri olumsuz davranışları teşvik eden oyunlar, ahlaki gelişim açısından risk unsuru olabilir. Oyun oynama süresinin de belirleyici bir faktör olduğu düşünüldüğünde dijital ortamda sadece oyun oynamaktan ziyade, çok yönlü bir etki alanının olduğu ifade edilmelidir.

"H₂ Erkek öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri kız öğrencilere göre daha yüksektir" hipotezi doğrulanmıştır.

Özellikle gençler ve çocuklar arasında daha ziyade karşılıklı ilişkiler çerçevesinde gerçekleşen zorbalık, teknolojinin mevcut gelişimiyle sanal ortama taşınarak yeni bir boyut kazanmıştır. Böylelikle zorbalık, kişinin her an karşılaşılabileceği bir tehdit unsuruna

dönüşerek her yaş grubu açısından risk unsuru olarak öne çıkmaktadır (Maviş, 2021). Ayrıca akıllı telefonların özellikle gençler ve çocuklar için haberleşme ve iletişim kurmada rahatlık sunması ve haz verici uyaran olması, siber zorbalık açısından risk alanını genişletmektedir (Semerci, 2017). Siber zorbalığın sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını ele alan araştırmalarda saldırganlık eğilimi, ilgi görme isteği (Dilmaç, 2009), düşmanca duygular, psikolojik belirtiler (Arıcak, 2009), düşük empati düzeyi ve ilişkisel karşılıklı bağımlı benlik kurgusunun zayıf olması (Çetin vd., 2012) gibi faktörlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Siber zorbalık davranışlarını açıklamaya yönelik veriler sunan bu çalışmalar incelendiğinde, zorbalık davranışlarının ortaya çıkmasında psiko-sosyal faktörlerin önemli bir rol oynadığı görülmektedir (Peker- İskender, 2015). Bazı çalışmalarda mevcut araştırmanın sonuçlarına benzer şekilde erkek öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olması, erkek çocuklarının zorba tavırlarının ailesi tarafından hoş görülmesi, kız çocuklarının ise zorba tavırlarının cezalandırılması şeklinde ifade edilmektedir (Arıcak vd., 2008). Diğer taraftan ilişkisel teoriye uygun olarak kadınların başka insanlarla kişisel olarak iletişim kurma ve sürdürme konularında istekli olmaları, onların siber zorbalık davranışında bulunma oranlarının erkeklere nazaran daha az olmasının sebeplerinden sayılabilir (Portman vd., 2010). Çünkü siber zorbalık davranışının diğer insanlarla kurulan bağları tehlikeye soktuğu göz önüne alındığında kadınların daha samimi, sıcak ve tehlike arz etmeyen bir iletişim biçimini tercih edecekleri öngörülebilir. Erkeklerde ise iletişim kurma yönündeki isteğin kadınlara kıyasla daha az olması, siber zorbalık açısından onları daha müsait hale getirebilir (Wang vd., 2016). Bu çerçevede mevcut araştırmada erkek öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek çıkması, ilişkisel teori temelli açıklamalarla (Portman vd., 2010; Wang vd., 2016) ve alanyazındaki çoğunluk bulgular ile (Li, 2006; Özdemir-Akar, 2011) örtüşmektedir. Bununla birlikte, kız öğrencilerde gözlenebilecek dolaylı zorbalık biçimlerinin (Owens vd., 2000) ya da dijital alanlarda artış gösterme eğiliminde olan problemlili tutum ve davranışların mevcut araştırma verilerine yeterince yansımamış olabileceği de bir sınırlılık olarak ifade edilebilir. Nitekim bazı araştırmalarda kız öğrencilerin gözüne kestirdiği kurbanlarını gruptan atmak ya da kurban hakkında doğru olmayan dedikodular yaymak gibi doğrudan olmasa bile dolaylı sayılabilecek zorbalık tutumları sergiledikleri ortaya konmuştur (Owens vd., 2000). Kız öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin artmasıyla siber zorbalık düzeylerinin arttığına yönelik bulgular söz konusudur (Eroğlu- Güler, 2015). Bu bulguya benzer çalışmaların olduğu göz önüne alındığında (Agatston vd., 2007; Eroğlu vd., 2015) kız çocukları, dijital ortamdaki risk alanları açısından daha dezavantajlı bir konumda olduğu ifade edilebilir. Literatürde erkeklerin siber zorbalık düzeylerinin kızlara göre daha yüksek olduğu görülse de aksi yöndeki çalışmalar dikkate alındığında dijitalleşme, internet ve sosyal medya kullanımında gözlenen artışa bağlı olarak siber zorbalık her yaş ve cinsiyet grubu açısından risk faktörü olarak ifade edilebilir.

SONUÇ

Bu çalışmada ortaokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamda ahlaki değerlere dönük algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda katılımcıların siber zorbalık düzeyleri ile dijital ortamda ahlaki değerlere dönük algıları ve tüm alt boyutları (hakaniyet-sorumluluk, merhamet-dürüstlük, mahremiyet-nezaket) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yapılan regresyon analizinde ise dijital ortamda ahlaki değerlere dönük algıların siber zorbalığı anlamlılık düzeyinde negatif yönde yordadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular, dijital ortamda ahlaki değerlere yönelik algının güçlü olduğu öğrencilerde siber zorbalık düzeyinin daha düşük seyrettiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu sonuçlar, dijital ahlak kazanımının siber zorbalıkla mücadelede önemli bir koruyucu faktör olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Belirlenen sosyo-demografik değişkenlere göre ana değişkenlerin farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için yapılan analizlerde erkeklerin kız öğrencilere göre daha yüksek siber zorbalık düzeylerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durum dijital ortamda tehlike oluşturacak davranışlar açısından erkek öğrencilerin daha dikkatli bir şekilde desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Ebeveynlerin kontrolünde internet kullanan katılımcıların durumuna bakıldığında; kontrol edilen katılımcıların diğerlerine göre siber zorbalık düzeyleri düşük çıkmıştır. Oluşan bu farklılık aile rehberliğinin dijital alandaki koruyuculuğunu vurgulamaktadır. Bunun akabinde çevrimiçi oyun oynayan katılımcıların, oyun oynamayan katılımcılara kıyasla dijital ortamdaki ahlaki değerlere dönük algılarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara topluca bakıldığında özellikle gençler açısından siber zorbalığın gelecekte artan düzeyde bir problem alanına dönüşeceği öngörülebilir. Bu gerçeklik, dijital ortamlarda ahlaki değerlerin benimsenmesi ve yaygınlaştırılması noktasında çalışmalar yapılmasını gerektirmektedir. Diğer taraftan erken yaşlardan itibaren ebeveynlerin ve eğitimcilerin desteği ve kontrolünde güvenli ve başkalarına saygı merkezli internet programlarının kullanımı teşvik edilmelidir. Okullarda öğrencilere ve velilere siber zorbalık ve dijital ortamlardaki tutum ve davranışlar sergileme hakkında bilgilendirici seminerler düzenlenebilir. Siber zorbalık özelinde yapılan araştırmalarda ise din, maneviyat, dini yüklem gibi; özellikle siber zorbalığa maruz kalanlar açısından dini başa çıkma gibi değişkenlerle farklı desenler üzerinden araştırmalar yapılabilir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Ordu Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu'nun 26.12.2025 tarih ve 2025-191 karar nolu yazısıyla alınmıştır.

Katılımcı Onamı: Çalışmaya katılan tüm katılımcılardan yazılı onam alınmıştır.

Yazar Katkıları: Fikir - H.H. - S.D.; Tasarım - H.H.; Denetleme - H.H.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi - S.D.; Analiz ve/veya Yorum - H.H. - S.D.; Literatür Taraması - S.D.; Yazıyı Yazan - H.H. - S.D.; Eleştirel İnceleme - H.H.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yapay Zeka Kullanımı: Bu makalede yapay zeka uygulaması kullanılmamıştır.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Ordu University (Date: December 26, 2025, Number: 2025-191).

Informed Consent: Written informed consent was obtained from the participants who participated in this study.

Author Contributions: Conception - H.H. - S.D.; Design - H.H.; Supervision - H.H.; Data Collection and/or Processing - S.D.; Analysis and/or Interpretation - H.H. - S.D.; Literature Search - S.D.; Writing Manuscript - H.H. - S.D.; Critical Review - H.H.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Use of Artificial Intelligence: No artificial intelligence was used in this article.

KAYNAKÇA

- Agatston P.W. vd. "Student's Perspective on Cyber Bullying". *Journal of Adolescent Health* 41/6 (2007), 59-60. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.09.003>
- Akbaş, Oktay. "Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış". *Değerler Eğitimi Dergisi* 6/16 (Aralık 2008), 9-27.
- Akbıyık, Cenk - Kestel, Muharrem. "Siber Zorbalığın Öğrencilerin Akademik, Sosyal ve Duygusal Durumları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 12/3 (Aralık 2016), 844-844. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.282384>
- Akca, Emel Baştürk - Sayımer, İdil. "Siber Zorbalık Kavramı, Türleri ve İlişkili Olduğu Faktörler: Mevcut Araştırmalar Üzerinden Bir Değerlendirme". *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology* 8/30 (25 Aralık 2017), 7-19. <https://doi.org/10.5824/1309-1581.2017.5.001.x>
- Aktan, Ercan- Veysel Çakmak. "Halkla İlişkiler Öğrencilerinin Sosyal Medyadaki Siber Zorbalık Duyarlılıklarını Ölçmeye İlişkin Bir Araştırma". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 3/2 (13 Ağustos 2015), 159-176. <https://doi.org/10.19145/guifd.82735>
- Altun, Sadegül Akbaba. "Eğitim Yönetimi ve Değerler". *Değerler Eğitimi Dergisi* 1/1 (01 Ocak 2003), 7-117.
- Aricak, Osman Tolga. "Psychiatric Symptomatology as a Predictor of Cyberbullying Among University Students". *Eurasian Journal of Educational Research* 34/34 (2009), 167-184.
- Aricak, Osman Tolga vd. "Siber Zorbalık Ölçeğinin İlk Psikometrik Bulguları". *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* 1/17 (2012), 101-114.
- Aricak, Osman Tolga vd. "Cyberbullying Among Turkish Adolescents". *CyberPsychology & Behavior* 11/3 (2008), 253-262. <https://doi.org/10.1089/cpb.2007.0016>
- Arisoy, Özden. "İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 1/1, 2009, 55-67.
- Ayas, Tuncay. "Lise Öğrencilerinin Sanal Zorba ve Mağdur Olma Yaygınlığı". 11. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. İzmir, 2011.
- Aydın, Mehmet Zeki. "Okulda Değerler Eğitimi". *Eğitime Bakış* 6/18 (2010).
- Baker, Özgür Erdur - Kavsut, F. "A New Face of Peer Bullying: Cyber Bullying". *Journal of Euroasian Educational Research* 27/27 (Ocak 2007), 31-42.
- Bakioğlu, Fuad vd. "Adaptation of the Online Moral Disengagement Scale to the Turkish Population and Its Association with Empathic Tendency and Cyberbullying". *BMC Psychology* 13/1 (2025), <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02992-7>.
- Bandura, A. "Moral Disengagement in the Perpetration of Inhumanities". *Personality and Social Psychology Review: An Official Journal of the Society for Personality and Social Psychology, Inc* 3/3 (1999), 193-209. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0303_3
- Barrett, Karen C. vd. *Ibm Spss for Introductory Statistics Use and Intepretation*. New York: Routledge, 2011.
- Bayraktar, Seda - Polat, Zahide Dalmaç. "Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi". *Mediterranean Journal of Humanities* 6/1 (28 Haziran 2016), 115-115. <https://doi.org/10.13114/MJH.2016119293>
- Baysak, Erkan vd. "Çevrimiçi Oyun Oynayanların Sosyodemografik Özellikleri ve Oyun Bağımlılığının Bazı Psikososyal Etmenlerle İlişkisi". *Klinik Psikiyatri Dergisi* 23 (2020), 196-203. <https://doi.org/10.5505/kpd.2020.10337>
- Bolat, Durmuş - Korkmaz, Özgen. "Ortaokullarda Ergenlik Çağındaki Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışları, Sosyal Medya Bağımlılıkları ve Sosyal Medya Bozuklukları". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 25/1 (05 Nisan 2021), 253-268.
- Can, Abdullah. *Spss ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 7. Basım, 2019.
- Çelik, Çiğdem Berber vd. "İnsani Değer Yönelimli Siber Zorbalık Psiko-Eğitim Programının Etkililiğinin Sınanması". *Değerler Eğitimi Dergisi* 21/46 (25 Aralık 2023), 347-375. <https://doi.org/10.34234/ded.1295628>
- Çetin, Bayram vd. "Ergenlerde İlişkisel Karşılıklı Bağımlı Benlik Kurgusu Siber Zorbalık ve Psikolojik Uyumsuzluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 12/2 (2012), 637-653.
- Çinkır, Şakir - Kepenekçi, Yasemin Karaman. "Öğrenciler Arası Zorbalık". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 34/34 (01 Mayıs 2003), 236-253.
- Çiftçi, Hasan. "Öğrencilerin Siber Mağduriyet Düzeylerinin Karşılaştırılması". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 6/2 (29 Eylül 2018), 1536-1567. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.426585>
- Çinici, Murat vd. "Ortaöğrenim Öğrencilerinde Akran Zorbalığı İçin Dini Başa Çıkma Destekli Bir Program Önerisi". *Türk Din Psikolojisi Dergisi* 11 (30 Haziran 2025), 75-118. <https://doi.org/10.59379/tdpd.1581335>
- Demir, Ömer - Acar, Mustafa. *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. İstanbul: Vadi Yayınları, 1997.
- Dikmen, Melih - Tuncer, Murat. "Akademisyenlerin Siber Zorbalığa Yönelik Algıları ve Mücadele Etme Yöntemleri". *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 31 (01 Ağustos 2017), 675-686. <https://doi.org/10.14582/DUZGEF.1806>
- Dılmaç, Bülent. "Sanal Zorbalığı Yordayan Psikolojik İhtiyaçlar: Lisans Öğrencileri İçin Bir Ön Çalışma". *Kuram ve Uygulamada*

- Eğitim Bilimleri* 9/3 (2009), 1291-1325.
- Dılmaç, Bülent - Aydoğan, Didem. "Parental Attitudes as a Predictor of Cyber Bullying among Primary School Children". *International Journal of Psychological and Behavioral Sciences* 4/7 (2010), 227-231.
- Ekinci, Hümeysra - Bakıoğlu, Fuad. "Ortaöğretim Öğrencilerinde Siber Zorbalığın Yordayıcıları Olarak Çevrimiçi Ahlaki Çözüm ve Akılcı Olmayan İnançlar." *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi* 7/1 (2025), 54-68. <https://doi.org/10.47770/ukmead.1643600>
- Erken, Melek. *Empati Becerisinin Ahlaki Davranışlar Üzerindeki Etkisi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Eroğlu, Yüksel vd. "The Investigation of Prevalence and Risk Factors Associated with Cyber Bullying and Victimization". *Education and Science* 40/177 (18 Şubat 2015), 93-107. <https://doi.org/10.15390/EB.2015.3698>
- Eroğlu, Yüksel - Güler, Neşe. "Koşullu Öz-Değer, Riskli İnternet Davranışları ve Siber Zorbalık/Mağduriyet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Sakarya University Journal of Education* 5/3 (01 Aralık 2015), 410-426. <https://doi.org/10.19126/suje.04882>
- Eroğlu, Yüksel - Peker, Adem. "Aileden ve Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek ve Siber Mağduriyet: Yapısal Eşitlik Modeliyle Bir İnceleme". *Akademik Bakış Dergisi* 27 (2011), 1-15.
- Gökder, Murat - Çepni, Salih. "Üstün Yetenekli Çocuklara Verilen Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü". *Değerler Eğitimi Dergisi* 1/2 (01 Nisan 2003), 93-103.
- Gönen, Meltem - Korkmaz, Özgen. "Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlıkları, Dijital Ortamda Ahlaki Değerlere Dönük Algıları ve Siber Zorbalık Düzeyleri". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20/3 (23 Aralık 2024), 407-426.
- Gönül, Ali Saffet. "Patolojik İnternet Kullanımı (İnternet Bağımlılığı/ Kötüye Kullanım)". *Yeni Symposium* 3/40 (2002), 105-110.
- Güngör, Erol. *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2. Basım, 1997.
- Juvonen, Jaana - Elisheva F. Gross. "Extending the School Grounds? Bullying Experiences in Cyberspace". *Journal of School Health* 78/9 (Eylül 2008), 496-505. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2008.00335.x>
- Kaban, Gaye Kurt - Gültekin, Mücahit. "Ergenlerde Siber Zorbalığın İnsani Değerler Açısından İncelenmesi". *Gençlik Araştırmaları Dergisi* 10/26 (30 Nisan 2022), 71-96. <https://doi.org/10.52528/genclikarastirmalari.859192>
- Kaplan, Yasemin. 8. Sınıf Öğrencilerinin Siber Zorba/Kurban Davranışları ile Hoşgörü ve Öz Güven Değerleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Kaygısız, Esra Gökçen. "Şiddetin E-Hali: Siber Zorbalık". *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi* 4-5 (15 Haziran 2020), 161-174.
- Kılıç, Kızbes Meral. "Ergenlerde Dijital Oyun Bağımlılığı, Zorbalık Bilişleri ve Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkiler". *Elementary Education Online (İlköğretim Online)* 18/2 (08 Mayıs 2019), 549-562. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2019.562015>
- Kılıçer, Kerem vd. "Sosyal Medya Kullanıcılarına Ait Siber Davranışların İnsani Değerler Bağlamında İncelenmesi". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 56 (27 Nisan 2018), 19-39.
- Kocatürk, Metin - Türk Kurtça, Tuğba. "Akran Zorbalığı ve Mağduriyeti, Siber Zorbalık, Ahlaki Uzaklaşma Ve Empatik İlgi Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 20/79 (July 1, 2021): 1123-1136. <https://doi.org/10.17755/esosder.834590>.
- Kovancı, Öznur vd. "Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Ortamda Ahlaki Değerlere Dönük Algıları Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması". *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 23/2 (31 Ağustos 2021), 298-315. <https://doi.org/10.17556/erziefd.646377>
- Kovancı, Öznur. *Ortaokul Öğrencilerinin Dijital ve Evrensel Ahlaki Değerler Algısı: Bir İlişkisel Çalışma*. Amasya: Amasya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Kowalski, R. M., Limber, P. "Electronic Bullying Among Middle School Students". *Journal of Adolescent Health* 41 (2007). <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.08.017>
- Kozan, Mehmet - Özek, Müzeyyen Bulut. "Böte Bölümü Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ve Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarının İncelenmesi". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 29/1 (31 Ocak 2019), 107-120. <https://doi.org/10.18069/firsbed.538657>
- Lei, Li - Wu, Yana "Adolescents Paternal Attachment and Internet Use". *Cyberpsychology ve Behavior* 10 (2007), 633-639. <https://doi.org/10.1089/cpb.2007.9976>
- Li, Qing. "Cyberbullying in Schools: A Research of Gender Differences". *School Psychology International* 27/2 (Mayıs 2006), 157-170. <https://doi.org/10.1177/0143034306064547>
- Maviş, Volkan. "Ceza Hukuku Boyutuyla Siber Zorbalık". *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 29/3 (14 Eylül 2021), 2455-2500. <https://doi.org/10.15337/suhfd.929815>
- Messias, Erick vd. "Sadness, Suicide, and Their Association with Video Game and Internet Overuse among Teens: Results from the Youth Risk Behavior Survey 2007 and 2009". *Suicide and Life-Threatening Behavior* 41/3 (Haziran 2011), 307-315. <https://doi.org/10.1111/j.1943-278X.2011.00030.x>
- Metli, Gülay - Şirin, Turgay. "Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve İnsani Değerleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Ekev Akademi Dergisi* 23/77 (2019), 179-200.
- O'Reilly, Michelle vd. "Applying a 'Digital Ethics of Care' Philosophy to Understand Adolescents' Sense of Responsibility on Social Media". *Pastoral Care in Education* 39/2 (2020), 91-107. <https://doi.org/10.1080/02643944.2020.1774635>
- Owens, Laurence vd. "Guess What I Just Heard!: Indirect Aggression Among Teenage Girls in Australia". *Aggressive Behavior* 26/1 (2000), 67-83. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(2000\)26:1<67::AID-AB6>3.0.CO;2-C](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(2000)26:1<67::AID-AB6>3.0.CO;2-C)

- Özdemir, Murat - Akar, Filiz. "Lise Öğrencilerinin Siber-Zorbalığa İlişkin Görüşlerinin Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 4/4 (2011), 605-626.
- Özkul, Ramazan Furkan - Göktaş, Pınar. "Dijital Oyun Oynayanların Kişilik ve Değerleri: Z Kuşağı Üzerine Bir Araştırma". Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi 14/40 (2023), 1348,1367. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.1219781>
- Paltacı, Bahtiyar Münir. "Dijital Dünya'nın Tehditleri: Siber Zorbalık ve Siber İstismar". *Orta Doğu ve Orta Asya- Kafkaslar Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* 4/1 (28 Haziran 2024), 56-62. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12578849>
- Pazarlı, Osman. *İslam'da Ahlak*. Ankara: Remzi Kitabevi, 1972.
- Peker, Adem - İskender, Murat. "İnsani Değerler Yönelimli Psiko- Eğitim Programının Siber Zorbalık Üzerine Etkisi". *Journal of Graduate School of Social Sciences* 19/1 (09 Kasım 2015), 11-22.
- Peker, Hüseyin. *Din ve Ahlak Eğitimi Psikolojik ve Metodolojik Esaslar*. Samsun: Aksi Seda Matbaası, 1998.
- Portman, Tarrell Awe Agahe vd. "Relational Theory and Intergenerational Connectedness: A Qualitative Study". *Adultspan Journal* 9/2 (Eylül 2010), 88-102. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0029.2010.tb00074.x>
- Rösner, Leonie vd. "Dangerous Minds? Effects of Uncivil Online Comments on Aggressive Cognitions, Emotions, and Behavior". *Computers in Human Behavior* 58 (Mayıs 2016), 461-470. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.01.022>
- Semerci, Ali. "Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve Mağduriyet Durumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Kastamonu Eğitim Dergisi* 25/4 (2017), 1285-1300.
- Slonje, Robert - Smith, Peter K. "Cyberbullying: Another Main Type of Bullying?" *Scandinavian Journal of Psychology* 49/2 (Nisan 2008), 147-154. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2007.00611.x>
- Sun, Ya-Xing - Cao, Cui-Hong - Tang, Zhi-Jun - Huang, Fei-Mei - Zhong, Xiao-Bin - Chen, I-Hua. "Moral Disengagement as Mediator and Guilt as Moderator between Cyber Moral Literacy and Cyberbullying among Late Adolescents". *Scientific Reports* 15/1 (2025), 1-12. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-83911-5>
- Tabachnick, Barbara G. - Fidell, Linda S. *Using Multivariate Statistics (Sixth Edition)*. Usa: Pearson, 2013.
- Tavukçuoğlu, Mustafa - Erdem, Hüsamettin. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*. Ankara: Nobel Yayınları, 2005.
- Tüzün, Ümran. "Gelişen İletişim Araçlarının Çocuk ve Gençlerin Etkileşimi Üzerine Etkisi". *Düşünen Adam* 15/1 (2002), 46-50.
- Wang, Xingchao vd. "Moderating Effects of Moral Reasoning and Gender on the Relation Between Moral Disengagement and Cyberbullying in Adolescents". *Personality and Individual Differences* 98 (Ağustos 2016), 244-249. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.04.056>
- Yavuz, Kerim. *Çocuk ve Din*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1994.
- Yiğitce, Ayşe Nur - Şentürk, Şener. "Yetişkinlerin Dijital Ortamda Ahlaki Değerlere Dönük Algıları Ölçeği Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması". *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 23/2 (29 Aralık 2023), 220-233. <https://doi.org/10.53629/sakaefd.1382556>
- Zhao, Lijun - Yu, Junjian. "A Meta-Analytic Review of Moral Disengagement and Cyberbullying". *Frontiers in Psychology* 12 (2021), 1-15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.681299>
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı. "Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması". Erişim 18 Mart 2025 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2024-53638>
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı. "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması". Erişim 22 Mart 2021 <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/37437>

EXTENDED SUMMARY

Recent advances in digital technologies and their growing integration into everyday life have reshaped communication patterns and interpersonal relationships, producing substantial psychosocial change. Alongside these shifts, digital environments have enabled new forms of violence. Among the most visible of these is cyberbullying, which involves harmful behaviors conducted through online platforms with the intention to injure others, sometimes repeatedly and systematically. Cyberbullying is especially common among children and adolescents and can generate severe and enduring consequences for this age group. Similar to offline bullying, cyberbullying often relies on power imbalance and includes threats, coercion, and attempts to dominate the target. It can also involve humiliation and can expose individuals to emotional, sexual, and psychological abuse through digital platforms. Perpetrators may carry out these behaviors through digital channels such as messages, posts, images, exclusion, and rumor dissemination. Characteristics of online interaction can further normalize and intensify cyberbullying. The absence of physical co-presence limited immediate emotional feedback, and the misconception that online actions remain “on the screen” can gradually undermine empathy. This context may reduce perpetrators’ sense of accountability, encourage them to perceive harm as minor, and facilitate escalation. Individuals who experience these acts-referred to as cyber victims-may develop serious psychological outcomes, including diminished self-confidence, difficulties in forming and maintaining social relationships, fear and withdrawal, helplessness, panic and anxiety symptoms, and depressive experiences. These consequences can also increase social isolation and weaken interpersonal ties. Taken together, cyberbullying threatens both the social and psychological dimensions of contemporary life. As a preventive mechanism against cyberbullying, moral values emerge as an important variable in individuals’ lives. Moral values encompass a dynamic way of life that requires individuals to freely choose what is right at all times and in all places, to avoid harming others, to behave fairly, compassionately, and responsibly, and to establish relationships based on courtesy. In this respect, moral values are expected to take on an active role not only in real life or face-to-face relationships but also in all aspects of life, including virtual environments. However, the seemingly unmonitored and uncontrolled nature of digital platforms can weaken the display of behaviors aligned with moral values among individuals. Therefore, strengthening the perception of moral values in digital environments emerges as a decisive variable in preventing cyberbullying. Because online interactions involve real people and can produce offline consequences, moral values should guide behavior in digital spaces as consistently as they guide behavior in face-to-face settings. Within this framework, the aim of this study is to examine the relationship between the levels of cyberbullying among middle school students aged 12-16 and their perceptions of moral values in digital environments. The study was designed according to the correlational survey model, one of the quantitative research methods. The data for the study were collected through a sample group consisting of a total of 735 individuals selected through convenience sampling. Researchers gathered the data using structured self-report measures that assessed both cyberbullying and moral-value perceptions specific to online contexts. Correlation, regression, and t-test analyses were performed using the SPSS 24 program to analyze the collected data. The moral values variable included sub-dimensions of compassion, fairness-responsible behavior, and privacy-courtesy-centered behavior, allowing the analyses to test both overall and dimension-level patterns. The findings show a significant negative relationship between cyberbullying and perceived moral values in digital environments, as well as across all sub-dimensions (compassion, fairness/responsible behavior, and privacy/courtesy-centered behavior). Regression results indicate that cyberbullying significantly and negatively predicts perceptions of moral values in digital environments. In addition, male students report higher cyberbullying levels than female students, and students who use the internet under parental supervision report lower cyberbullying levels. Participants who play online games report lower perceptions of moral values in digital environments than their peers. Overall, the results support the study’s hypotheses and highlight the role of morally grounded digital behavior in cyberbullying prevention.